

עונה **29** 2012
2013

אמריקה

הקאמרטה הישראלית ירושלים
מנהל מוסיקלי: אבנר בירון

הקאמרטע הישראלית ירושלים

המייסד והמנהל המוסיקלי: אבנר בירון
מלחין הבית: יוסף ברדנשוילי

חברי התזמורת

כינור ראשון	כינור שני	ויולה	צ'לו	קונטרבאס	אבוב	קרן יער
ארנולד קוביליאנסקי* נטלי שר* כרמלה ליימן** מיכאל בויאנר פאבל גלגנוב רומן יוסופוב סופיה קירסנובה	אטיין מנרי* אדוארד רזניק** זינה לויין קרן ליפקר מיכאל קונצביץ'	מיכאל פלסקוב* דורון אלפרין מיכאל יאבקר בוריס רימר אנדריי שפלניקוב	צבי אורליאנסקי* יפים אייזנשטד* מרינה כץ* אלכסנדר סינלניקוב**	דמיטרי רוזנצוויג* גנאדי ליטבין חליל אסתי רופא*	מוקי זוהר* אורי מירז בסון מאוריציאו פאז* קריסטיונס גריגס	אלון ראובן* אדריאן ארויו סוליס חצוצרה מרט גורביץ'

נגנים נוספים: איליה שוורץ, סמיון אוסיטיאנסקי, קלרינט; ירון הרינג, טרומבון; קרן פנפיומן-זהבי, טימפני וכלי הקשה; טלי גלזר, נבל; יוני פרחי, פסנתר.

חברי העמותה וחברי הוועד המנהל

*חברי הוועד המנהל

פרופ' רות ארנון*, יו"ר יעקב אייזנר* אלי אייל	ד"ר חנן אלון יצחק אלרון* שמשון ארד	פרופ' אבי בן בסט פרופ' בני גיגר* עו"ד יאיר גרין*	רוברט דרייק פרופ' משה הדני* משה וידמן* שרה זלקינד	ניסים לוי פרופ' מנחם פיש* פרופ' אורי קרשון ברוך שלו*
--	--	--	--	---

הצוות האדמיניסטרטיבי

מנהל כללי: בן ציון שירה מנהל אדמיניסטרטיבי: מיכאל קונצביץ' מפיקה וספרנית: אביגיל סנדלר	מנהל שיווק: איתי שיקמן מכירות: דגן פדר מזכירות: קלייר ינון	מנהל במה: ואלרי אקסיונוב יועץ משפטי: עו"ד עמי פולמן הנהלת חשבונות: שרית יצחקי	העוגב, שנבנה ע"י גדעון שמיר, והטימפני הועמדו לרשות התזמורת באדיבות קרן התרבות אמריקה-ישראל
--	--	---	---

מחלקת מנויים: 1-700-55-2000 | בימים א'-ה' 09:00-17:00

משרד התזמורת: רח' ההגנה 13, הגבעה הצרפתית, ירושלים | טל: 02-5020503 | פקס: 02-5020504
כתובתנו באינטרנט: www.jcamerata.com | אימייל: info@jcamerata.com

התזמורת נתמכת על ידי: משרד התרבות והספורט | עיריית ירושלים, האגף לתרבות | קרן מרק ריץ' ומסתייעת בתורמים שונים.

אמריקה

סטנלי ספרבר מנצח
סינתיה קלארי מצו סופרן (ארה"ב)

אהרון קופלנד (1900-1990)
הרדאון מן הסוויטה התזמורתית רודיאו
אביב בהרי האפלצ'ים
ארבעה שירים מן הקובץ השני של
שירי עם אמריקניים ישנים

הפסקה

סמואל ברבר (1910-1981)
אדג'ו לכלי קשת

לאונרד ברנשטיין (1918-1990)
אי-שם מן המחזמר סיפור הפרברים
אני נטמעת בקלות מן האופרטה
הקומית קנדיד

ג'ורג' גרשווין (1937-1898)
ארבעה שירים מן האופרה פורגי ובס

כל שירי החלק השני מעובדים
בידי בני נגרי

ירושלים / המינהל הקהילתי, הגבעה הצרפתית
יום ה', 10.1.13 בשעה 10:00 (קונצרט מיוחד עם תהליך העבודה)

אשדוד / היכל התרבות
מוצ"ש, 12.1.13 בשעה 20:30

כרמיאל / היכל התרבות
יום א', 13.1.13 בשעה 20:30

ירושלים / אולם הנרי קראון
יום ג', 15.1.13 בשעה 20:00

אשקלון / היכל התרבות
יום ה', 17.1.13 בשעה 20:00

תל אביב / מוזיאון תל אביב לאמנות
מוצ"ש, 19.1.13 בשעה 20:00

מדי דצמבר זה כמעט 40 שנה באים לאולם גדול בשיקגו זמרות וזמרים קוראי תווים, אך תחת לעלות לבימה הם מתיישבים באולם לנוכח שלטי סופרן-אלט-טנור-באס. על הבימה תזמורת ומנצח מנצח עליה, אך לא בתחילה. בתחילה פניו מופנות אל האולם והוא עובר עם המקהלה המקפת-כול על קטעים בעלי פוטנציאל בעייתי, ואחרי החזרה שירת משיח של הנדל עולה מן האולם ומרעידה את אמות הספים ואת נימי הנפש. סטנלי ספרבר זה עתה חזר משיקגו, שכן זה חמש עשרה שנה הוא המנצח על ה-Do-It-Yourself-Messiah. השנה מנתה המקהלה שבאולם 1500 זמרת וזמר.

מאסטרו סטנלי ספרבר, אחד המנצחים הבולטים בישראל, ניצח על כל התזמורות המובילות בארץ ועל כל המקהלות המרכזיות בה. הוא היה מנהלה המוסיקלי של התזמורת הקאמרית חולון, כיהן חמש עשרה שנה כמנהל המוסיקלי והמנצח הראשי של התזמורת הסימפונית חיפה ובמשך שש עשרה שנה - כמנהל המוסיקלי והמנצח הראשי של המקהלה הלאומית "רינת". פרופ' ספרבר נמנה עם סגל מורי מחלקת הניצוח של האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים והוא גם המנהל המוסיקלי של המקהלה הקאמרית של האקדמיה.

סטנלי ספרבר נולד בניו יורק, השלים תואר ראשון במוסיקולוגיה באוניברסיטת קולומביה ותואר שני בניצוח בבית הספר ג'וליאד ואז ייסד במגלופוליס האמריקני את מקהלת "זמיר". אחרי שהופיע עם מקהלת

"זמיר" פעמיים בישראל בכנס המקהלות הבינלאומי "הזמרייה" (בשנים 1967 ו-1970) החליט לעלות ארצה וכך עשה ב-1972. שנה לאחר מכן כבר עבר את "טבילת האש" הראשונה שלו כמנצח תזמורת, בעומדו על דוכן התזמורת הפילהרמונית הישראלית.

מאז מאסטרו ספרבר מנצח על תזמורות ברחבי העולם, ביניהן התזמורת הסימפונית של לונדון, תזמורת "פילהרמוניה" הלונדונית, הפילהרמונית של אדמונטון שבקנדה, התזמורת הפילהרמונית של קרקוב, בוקרשט, בודפשט, סלונקי ונובוסיבירסק והתזמורת הסימפונית של אוקלנד, באקו, וילנה, טאלין וסופיה, התזמורת הקאמרית של המבורג ותזמורת פסטיבל קולורדו. באופרה הישראלית החדשה ניצח ספרבר על ביצוע המחזמר "סוויני טוד" מאת סטיבן סונדהיים ובמסגרת בית האופרה של שאנחאי ניצח

על הרקוואים של פורה ועל "ויימלט קין" של יחזקאל בראון, שניהם בביצוע בכורה בסין.

הוא היה המנצח הישראלי הראשון שניצח על תזמורת מאחורי "מסך הברזל", בבאקו בירת אזרבייג'אן בשנת 1989 ועל הפילהרמונית ע"ש מרטינו בז'לין שבצ'כוסלובקיה בשנת 1990. באפריל אשתקד ניצח על התזמורת הפילהרמונית של אורֶזֶה שבֶרומניה בביצוע הרקוויאם של ורדי ובחודש יוני, במסגרת פסטיבל ישראל, על הקנטטה הליטורגית של פאול בן-חיים בבכורה ישראלית, בהשתתפות התזמורת והמקהלה של האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים.

בשנת 1987, בהיותו המנהל המוסיקלי של התזמורת הסימפונית חיפה, הוענק לסטנלי ספרבר אות אגודת הקומפוזיטורים, כהוקרה "על פעילותו העקבית למען ביצוע יצירות ישראליות ועידוד המלחין הישראלי". בשנת 1992 קיבל יחד עם הסימפונית חיפה את פרס המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות לביצוע מצטיין של מוסיקה ישראלית. בשנת 2001 הוענק לו פרס משרד המדע, התרבות והספורט על תרומתו לחיי המוסיקה האמנותית בישראל.

בנוסף לפעילותו המוסיקלית, סטנלי ספרבר הוא שחקן תניס פעיל ושופט תניס בינלאומי מוסמך. הוא מייצג את ישראל כשופט כיסא במשחקי גביע דייוויס בארץ ובתחרויות מרכזיות ברחבי תבל.

את אריית פורגי ובס My Man's Gone Now ששרה סרינה לנוכח גופת בעלה הרצוח, ביצעו זמרות מן השורה הראשונה: זמרות האופרה לאונטין פרייס ורנה פלמינג זמרות הג'אז שרה וואהן ונינה סימון. ספק רב אם מי מהן הגיעה לרמת דיוק ההבעה כמו מי שתשיר אותו באוזנינו הערב - המצו סופרן סינתיה קלארי.

סינתיה קלארי נולדה בעיירה קטנה בוירג'יניה וגדלה בעיר גדולה מעט יותר בצפון קרוליינה. אחרי גמר לימודי המוסיקה - תואר הראשון באוניברסיטת Howard בווינגטון ותואר אמן בבית הספר ג'וליאד בניו יורק - החלה להופיע באופרות בכל רחבי העולם: **אריודנטה** של הנדל, **מיניון** של אמברואז תומא והזרה של בליני בפסטיבל ווקספורד באירלנד ובהכרתה של **פופאה** של מונטוורדי

פורגי ובס בפסטיבל גלינדבורן באנגליה. היא שרה **בלולו** של אלבן ברג ב-Châtelet של פריס וברובינסון קרוזו של אופנבך ב"Opera Comique" של פריס.

הופעת הבכורה של האופרה **קולה של אריאדנה** מאת המלחינה הסקוטית-אמריקנית בת ימינו תיאה מסגרייב הייתה גם הופעת הבכורה של סינתיה קלארי עם האופרה של ניו יורק ועל אופן גילומה את תפקיד הרזונת זכתה לשבחים רבים.

סינתיה קלארי הופיעה בקשת רחבה של תפקידים אופראיים, מן הבארוק ועד לרפרטואר בן זמננו, עם בתי אופרה רבים במולדתה ובעולם: אופרות אומה, בוסטון, דאלאס, טלסה, יוסטון, מיאמי, סיאטל, סנט לואיס, סנטה פה, קונטיקט, שיקגו, טורונטו, האופרה המלכותית בקובנט גרדן לונדון, האופרה הבווארית במינכן, ה-Deutsche Oper וה-Komische Oper של ברלין, ה-Tiroler Landstheater באינסברוק שבאוסטריה, Teatro Reggion Emilia במילנו, התיאטרון המלכותי של מדריד, ה-Gran Teatro de Liceu של ברצלונה, התיאטרון העירוני של ריו דה ז'ניירו, התיאטרון הלאומי São Carlos בליסבון ועוד. כמוכן שרה בפסטיבלים בצרפת, באנגליה, באירלנד, בגרמניה, בהונגריה ובישראל.

עיקר פרסומה בא לה קרוב לוודאי מגילום הדמות הראשית באופרה **כרמן** של ביזה. היא הייתה הספרדייה המפתה לא רק בהפקות מסורתיות, אלא גם בהפקה הספקטקולארית של Classical Productions, עם זירת קורידה, סוסים ולהקות פלמנקו באירופה ובמזרח הרחוק ובהפקה החדשנית של פיטר ברוק בפריס, בכרדווי ובחמש ערים נוספות, ביניהן ירושלים. אחרי הופעתה בהפקה הזאת אצלנו,

בפסטיבל ישראל, התאהב בה הקהל הישראלי עד כדי כך, שהפסטיבל החליט להזמין שוב כעבור שנה למופע מיוחד עם התזמורת הסימפונית ירושלים רשות השידור. על בימת אותו פסטיבל פגשה את המלחין והמעבד בני נגרי וביקשה כי ילמדה שיר בעברית. את "היו לילות" של אורלנד וזעירא שלמדה מפיו אז, סינתיה מרבה לשיר כהדרן בהופעותיה בעולם. בינתיים נקשרה ידידות גדולה בין השניים וסינתיה קלארי היא שביקשה כי בני נגרי יערוך את עיבודי השירים שתשיר.

לאורך קריירה רבת שנים הופיעה סינתיה קלארי עם הפילהרמוניות של ניו יורק, לוס אנג'לס, וינה, ברלין והונג קונג, התזמורת הסימפונית של אינדיאנפוליס, בוסטון, דאלאס, ושינגטון, טקומה, יוסטון, סנט לואיס, שיקגו, טורונטו, לונדון, ברמינגהם, סימפונית ה-BBC, הלאומית המלכותית הסקוטית והסימפונית ירושלים רשות השידור. ב-1991 הופיעה קלארי בהיכל התרבות בתל אביב עם הסימפונית ראשון-לציון ושלוש מקהלות ביצירת בני נגרי "קול דודים" (מתוך שיר השירים) בעברית. עוד בעברית ומשל נגרי - ארבעה שירים קצרים למחזה "שירת דבורה", שהקליטה בלונדון בלוי סינתסיזרים וסמפלרים בשנת 1998. הקלטת הווידאו של **פורגי ובס** בהשתתפותה עם התזמורת והמקהלה של פסטיבל גלינדבורן בניצוח סר סיימון ראטל הייתה מועמדת לפרס גראמי.

סינתיה קלארי מלמדת בפקולטה לאמנויות השירה של אוניברסיטת רוזוולט בשיקגו והייתה פרופסור אורח באוניברסיטת אינדיאנה בשנת הלימודים 2010/11.

זו הופעתה הראשונה עם הקאמרטרה.

"והרי זאת אירוניה גדולה" אומר מבקר המוסיקה פיטר גוטמן במאמר על "אביב בהרי האפלצ'ים" של אהרון קופלנד, "כיצד קרה שעלה בידי יהודי נחבא אל הכלים, שמאלני והומוסקסואל מברוקלין ליצור יצירה שאנו מקשרים מיד עם הערכים השמרניים, המרחבים האדירים ורוח התעוזה של ראשוני המתיישבים של אמריקה".

אביו של קופלנד כיוון עצמו לקראת החלום האמריקני כבר בעת שהותו הקצרה בסקוטלנד בדרך מליטא לארצות הברית, בהחליפו את שמותיו ממשפחה חיים קפלן למוריס האריס קופלנד. בברוקלין נשא את שרה מיטנְטֶל, וזו דאגה כי כל חמשת ילדיהם ילמדו לנגן על פסנתר. בצעיר הילדים לא נמצא זיק מיוחד, אך עובדה היא כי שנתיים אחרי טקס בר המצווה החליט אהרון הצעיר כי יהיה מלחין. את ראשית השכלתו התיאורטית רכש בהתכתבות וממורים ניו יורקים ועיקר תלמודו בא לו משלוש שנות פריס אצל נדיה בולאנז'ה (תלמידת פֹּךְה) בראשית שנות העשרים. עם שובו הביתה (לא לפני שפקד את מרכזי המוסיקה באיטליה, באוסטריה ובגרמניה), התיישב קופלנד בצפון מערב ניו יורק ובחריצות ובהתמדה, לצד התפרנסות מגנינה בשמחות ובמועדונים, בנה קורפוס של יצירות קלאסיות. בתחילה שלט בהן המודרניזם בהשפעת מורתו הכריזמטית בולנז'ה וחוג ידידיה, אך אט, אט גברה בו ההכרה כי על יצירה קלאסית אמריקנית, גם אם היא ממשיכה לצעוד בתלמי המסורת האירופית, לחרוג מאנינות אליטיסטית ומנסיכוניות אוזטרית; עליה להיות

"שימושית", לדבר אל לב ציבור אמריקני רב-גילי, הנטול השכלה קלאסית של דורות.

באמצע שנות השלושים - עיצומו של השפל הכלכלי - חל המהפך הקופלנדי: עשור פורה ורב הצלחות הצמיח יצירות קליטות ומלודיות, מתובלות בפולקלור אמריקני - שירי ערש, אהבה ובוקרים, מזמורי דת, מוטיבים של קנטרי, סקוור דאנס ובלו-גראס. באותו עשור הלחין קופלנד סימפוניה, יצירה תזמורתית כמו-מקסיקנית, מוסיקה לסרטים ומוסיקה לביצוע על ידי תלמידי תיכון, את "דיוקנו של לינקולן", את "תרועה לאיש הפשוט" ואת סוויטות הבלט "בילי הנער", "רודיאו" ו"אביב בהרי האפלצ'ים".

את "רודיאו" הלחין קופלנד ב-1942 לבקשת הכוריאוגרפית אגנס דה מיל, שהתרשמה מאוד מן המוסיקה שזרת נעימות הבוקרים שהלחין לבלט "בילי הנער". קופלנד לא שש לכתוב "עוד בלט קאובויים", אך לבסוף השתכנע ובבכורה נספרו 22 הרמות מסך. אחרי שמיצה הבלט את פוטנציאל ההופעות, קיצר אותו קופלנד והפכו לסוויטה סימפונית: פתיחת תרועות מרשימה, נוקטורן רומנטי, מינואט עליז והפרק האחרון - הוֹדָאוֹן*.

הוֹדָאוֹן נטול ממורשת הבלו-גראס של רכס האפלצ'ים המתנשא לאורך כל מזרחה של ארצות הברית מג'ורג'יה בדרום ועד מיין וקנדה בצפון. שורשי הבלו-גראס הם בלדות ושירים שהביאו עמם מתיישבי המאה ה-18 האנגלים, האירים והסקוטים ועל כן מחולות reel ו-jig, מנוגנים שם לרוב: בבנג'ו, בגיטרה, במנדולינה,

בדוברו, במפוחית פה ובראש וראשונה - ב-fiddle, כינור עממי.

השתקפות הבלו-גראס ניתן לשמוע יפה בהוֹדָאוֹן: מרכזית בה הנעימה "נסיגת בונפרטה" שניגן "פידלר" זקן בקנטאקי לתוך רשמקול גדול בשנות השלושים. ה-fiddle tune זוכה כאן בשכפול של כל הקשתנים והסינקופות שבו יוצרות אפקט של דהירות סוסי קאובוי. באמצעה הנעימה נקטעת לטובת reel עליז, הנותן במה לכמה שניות לכנרת ולוויולן וכשמסתיים זה בסיום מדומה, הדהרה הראשונית מתחדשת, עד לשלושה ספורצנדי של סיום. כל כך נפוץ הפך הוֹדָאוֹן קופלנד לאורך השנים וקונוטטיבי עם מרחבי הקאובויים, עד כי אפילו בשנות התשעים, יובל אחרי הלחנתו, חשבוהו רעיונאים לרענן דיו כדי לשמש זמריר מלווה לפרסומת בשר בקר.

והנה זה בדיוק מה שמבקרי המוסיקה האנינים לא אהבו: הם האשימו את קופלנד בחיזור יתר אחרי טעם הקהל ובקריצה אל אמצעי התקשורת. דבר זה נכון לכשעצמו: קריירת קופלנד התפתחה בדיוק בזמן ובמקום שבו חלה הגדלת הטווח הנוספת של קהל שומעי הקונצרטים - אם הגדלת הפסנתר, התזמורת והאולם במאה ה-19 אפשרה להשמיע מוסיקה לקהלים של מאות, הרי שהמיקרופון, הרדיו והטלוויזיה אפשרו לפתע הגעה אל מיליונים. קופלנד הבין זאת וביקש למנף את המוסיקה הקלאסית אל ציבורים שלא התחנכו על ברכיה. והמבקרים, רבים מהם בני האסכולה שקופלנד ראה בה אליטיזם מתנשא ואזטריות עקרה, העדיפו לזלזל.

עד שהגיע **אביב בהרי האפלצ'ים** (1944). אז המבקרים זקפו את מבטם בפליאה: יצירה שבשש תיבותיה הראשונות חילופי משקל מ-4/4 ל-3/2, ל-3/4, ל-5/4?! "הרי זהו חיקוי מושלם לדרך הדיבור האמריקנית", הבחין מישהו. "שינויים הרמוניים פתאומיים" שיבח מישהו אחר, "עם טקסטורות רזות ומצלולים צפופים". והגדיל עשות מי שהתנסח כי "בעצם ההתבוננות בפרטיטורה רואים הקבלה מרשימה בין מוסיקת קופלנד לבין ההיסטוריה והאתוס של אמריקה: הנה אקורדים הדוקים בכלים הסולניים מצטופפים על החמשה על רקע צלילים בודדים, ארוכים ומתמשכים בכלים המלווים. האין אלה השתקפות נאה של הליכנתו מערבה כאומה? האין אלה משפחות חלוצות כבובשן מרחבי אינסוף? האין הדיסוננסים שכאן הנפתרים לידי הרמוניות מיצגים את כור ההיתוך האמריקני, שבו התגברות על לשונות, דעות ורקעים שונים נמזגת אל האידיאל המשותף של דרוו ומציאת אושר?"

הכותרת המקורית של הפרטיטורה היא "בלט בשביל מרתה". הכוריאוגרפית מרתה גרהם חוללה מהפכה בבלט, בהכניסה בו התקשחויות גופניות הנפתרות בזרימה, סממן המזכיר את הברייקדאנס המאוחר יותר מאשר את הבלט הקלאסי. קופלנד ראה בכוריאוגרפיה שלה את תמצית האמריקניות: איפוק ופשטות לצד עוצמה ובטחון.

תמורת הסך הלא מרשים של \$500 מפרטונית האמנויות אליזבת קולידג' ישב קופלנד להלחין בלט "עבור מרתה". תוכן הבלט, כך

נמסר לו, הוא הקונפליקט המסורתי בין מסירותו של הגבר לעבודתו לבין הצרכים הרגשיים של רעייתו הצעירה. בזמן שכבר עסק בהלחנת היצירה, המתזמרת לחליל, קלרינט, בסון, פסנתר ורביעיית כלי קשת מוכפלת, הוסיפה גרהם אלמנטים עלילתיים לבלט. העלילה, כמוסבר בהקדמת הפרטיטורה היא זאת: "חגיגת חבורת חלוצים סביב בית חווה חדש שהוקם בגבעות פנסילבניה בראשית המאה התשע עשרה. לרגל מעמדם החדש, החתן הטרי ורעייתו המיועדת מציגים את רגשותיהם, הנעים בין שמחה לבין חשש. שָׁכָן זקן ורב־ניסיון משיא להם עצות ופונדמנטליסט נוצרי מזהיר אותם מפני היבטים קשים וטראגיים העלולים לפגום באושר המשפחתי. בסוף, הזוג נותר שאנן ומחזק בביתו החדש".

השנים שנות מלחמת העולם השנייה ולא ייפלא כי למרות "הרחקת העדות" למאה ה-19 שיקפה היצירה חששות אמיתיים שקוננו בלב רבים. גרהם עצמה טענה שהיצירה מבטאה את שאיפותיו של כל אדם לשקט ולשלווה לנוכח קשיי החיים, שכן בעצם כולנו חלוצים בכל אשר נלך. Appalachian Spring הוא שם שבחרה גרהם רק ימים לפני הבכורה, בהשתמשה בשורה משיר שהתרשמה ממנו. קופלנד השתעשע מאוד למשמע המחמאות שקיבל ממאזינים על "אביביות" היצירה, לנוכח העובדה שה-spring שבשיר הוא בעצם מעין מפכה.

הסוויטה התזמרתית שנולדה מן הבלט בנויה שמונה חלקים: **1. אטי מאוד** - הצגת הדמויות

אחת לאחת באור מעומעם **2. מהיר** - התפרצות של כל כלי הקשת בארפגי בלה מזור מציתים את חגיגת חנוכת הבית. **3. מתון** - דואט של הכלה והחתן: תמונת רוח ואהבה. **4. די מהיר** - הפונדמנטליסט** וצאן מרעיתו. הלוך רוח עממי ורמיזות לכנרים כפריים. **5. יותר מהיר** - ריקוד סולו של הכלה, לקראת אמהות. קיטוב בין עליצות לבין חשש ודאגה. **6. אטי מאוד** (ככתחילה) סצנת מעבר. **7. רגוע וזורם/הכפלת הטמפו** - סצנת של פעילויות יום-יומיות של הזוג הצעיר. החלק הזה בנוי מחמש וריאציות על השיר הקווייקרי** המלודי Simple Gifts, המוצג בתחילה על ידי הקלרינט ו"נלמד" על ידי כל האנסמבל. **8. מתון/קודה** - הכלה תופסת את מקומה בין שכניה ושכנותיה. כלי הקשת, בעמקם מיתרים, משמיעים כורל דמוי תפילה והחליל מסיים בשקט ובשלווה בלחישת לילה טוב כבשיר ערש.

בשיר ערש יתחיל לקט שירים מאוד לא ג'אזי בעיבוד קופלנד שתשיר סינתיה קלארי לסיום חלקה הראשון של התוכנית. מעט ג'אז אמנם היה ביצירותיו המוקדמות של קופלנד, אך הוא נזנח די מהר. מחזור ראשון של חמישה **שירי עם אמריקניים ישנים** לקול ולפסנתר עיבד ב-1950 ומחזור שני ב-1952. נשמע ארבעה שירים מן המחזור השני (מילות השירים בעמוד הבא).

*יש להניח כי שמו של המחול העממי hoe-down אמנם נובע מעבודת האדמה. hoe הוא מקוש. **Revivalist. בן לאחת מכתות הקווייקרים, שהם פרוטסטנטים אדוקים במיוחד.

The Little Horses (Traditional Lullaby)

Hush you bye,
Don't you cry,
Go to sleepy little baby.
When you wake,
You shall have
All the pretty little horses:
Blacks and bays*,
Dapples** and grays,
Coach and six—a little horses.

Hush you bye,
Don't you cry,
Go to sleepy little baby.
When you wake,
You'll have sweet cake
And all the pretty little horses.
A brown and gray
And a black and a bay*
And a coach and six—a little horses.

*חומים-אדמדמים
**נקודים, מנומרים

Zion's Walls (Revivalist* song by John Gordon McCurry)

Come fathers and mothers,
Come sisters and brothers,
Come join us in singing
the praises of Zion.

O fathers, don't you feel determined
To meet within the walls of Zion?
We'll shout and go round
The walls of Zion.

*ראו ההערה בעמוד הקודם

At the River (Hymn Tune by Robert Lowry)

Shall we gather by the river,
Where bright angels' feet have trod,
With its crystal tide forever
Flowing by the throne of God.

Yes, we'll gather by the river,
The beautiful, the beautiful river,
Gather with the saints by the river,
That flows by the throne of God.

Soon we'll reach the shining river,
Soon our pilgrimage will cease,
Soon our happy hearts will quiver
With the melody of peace.

Ching-a-Ring Chaw (Minstrel Song)

Chorus:
Ching-a-ring-a ring ching ching,
Hoa dinga ding kum larkee,
Ching-a-ring-a ring ching ching,
Hoa ding kum larkee.

Brothers gather round,
Listen to the story,
'Bout the promised land,
And the promised glory.

You don' need to fear,
If you have no money,
You don' need none there
To buy you milk and honey.

There you'll ride in style:
Coach with four white horses,
There the evenin' meal
Has one-two-three-four courses.

Chorus

Nights we all will dance
To the harp and fiddle,
Waltz and jig and prance,
"Cast off down the middle!"

When the mornin' come,
All in grand and splendor,
Stand out in the sun,
And hear the holy thunder.

Brothers hear me out,
The promised land's a-comin'!
Dance and sing and shout,
I hear them harps a strummin'!

Chorus

צילום: אחיטל טל

דניאל גורטלר

צילום: קליוב מארדה

רייצ'ל ניקולס

צילום: דן פורטר

אבנר בירון

יעלה אביטל

קאי וסל

צילום: מיכאל כהן

אנסמבל זמרי מורן

יחי החופש

אבנר בירון מנצח
דניאל גורטלר פסנתר

- דביסי רביעיית כלי קשת מספר 1 בסול מינור
- באך קונצ'רטו למקלדת רי"ב 1052 ברה מינור
- צבי אבני קונצ'רטו לפסנתר ולתזמורת (בכורה ישראלית)
- היידן סימפוניה מס' 45 ("הפרידה") בפה דיאז מינור

ירושלים: אולם הנרי קראון

יום ג', 19.2.13 בשעה 20:00

כפר סבא: אודיטוריום ספיר

יום ד', 20.2.13 בשעה 20:30

רחובות: אולם ויקס במכון ויצמן למדע

יום ה', 21.2.13 בשעה 20:30

תל אביב: מוזיאון תל אביב לאמנות

מוצ"ש, 23.2.13 בשעה 20:00

אורפיאו ואאורידיצה

אבנר בירון מנצח

קאי וסל קונטרטה טנור (גרמניה)

רייצ'ל ניקולס סופרן (אנגליה)

יעלה אביטל סופרן (ישראל)

אנסמבל זמרי מורן בניהולה המוסיקלי של נעמי פארן

- גלוק האופרה "אורפיאו ואאורידיצה"

רחובות: אולם ויקס במכון ויצמן

יום ב', 28.1.13 בשעה 20:30

ירושלים: אולם הנרי קראון

יום ג', 29.1.13 בשעה 20:00

תל אביב: מוזיאון תל אביב לאמנות

יום שישי, 1.2.13 בשעה 13:00

מוצ"ש, 2.2.13 בשעה 20:00

יום א', 3.2.13 בשעה 20:30

כרמיאל: היכל התרבות

יום ג', 5.2.13 בשעה 20:30

טאבי הטובה ובבר הפיל

להב שני מנצח / נועה בירון שחקנית

מלחינים קלאסיים רבים כתבו יצירות מוסיקליות לטקסטים של סיפורים, כדי ליצור היכרות וקשר בין הילדים לבין עולם המוסיקה. אנו בחרנו להתמקד בשתי יצירות.

טאבי הטובה היא אולי היצירה המוכרת ביותר לילדים בארצות דוברות האנגלית. את הסיפור כתב פול טריפ והלחין ג'ורג' קליינזינגר, והוא מציג לילדים בצורה מרתקת את כלי התזמורת ואת דרך התנהלותה.

המלחין הצרפתי פרנסיס פולנק כתב מוסיקה לסיפורו של הפילון בבר, היוצא מן הג'ונגל אל הכרך הגדול, קונה שם דעת ובשובו לארץ הפילים, הוא מומלך על עם הפילים ומקים ציוויליזציה פילית מודרנית ונאורה.

את הסיפורים תספר נועה בירון, שזכתה השנה בפרס "הבמה" כשחקנית מצטיינת בהצגות ילדים ונוער.

תל אביב / מוזיאון תל אביב לאמנות

יום ב', 18.3.13 בשעה 17:30

ירושלים / אולם ימקא

יום ג', 19.3.13 בשעה 17:30

אשקלון / מרכז הכנסים הבינלאומי

יום ה', 21.3.13 בשעה 17:30

לפרטים ורכישה: 1-700-55-2000

א'-ה' בין השעות 09:00-17:00

www.jcamerata.com

פ טיבל הפרומס הלונדוני השנתי הוא אירוע מוסיקלי חשוב המתקיים זה למעלה ממאה שנה. ליל הקונצרטים האחרון יוקרתי עוד יותר מ-57 הלילות האחרים ו"הלילה האחרון" של שנת 2001 חל ב-15 בספטמבר, ארבעה ימים אחרי אסון התאומים. בחלקו של המנצח האמריקני לאונרד סלטקין, הלא-בריטי הראשון בתולדות הפרומס, נפל התפקיד להשמיט כמה מן היצירות המתוכננות ל"לילה האחרון" ולהכין במקום זאת את הסימפונית של ה-BBC להעלאת "אודת שילר" מן התשיעית של בטהובן כמפיחת קורטוב תקווה ואת האדג'ו לכלי קשת של סמואל ברבר כתמצית תמציות העצב.

גם אילולא היה המנצח אמריקני הייתה הבחירה הזאת מתקבלת כנראה, שכן יצירת ברבר נחשבת (לפחות לדעת משתתפי סקר רדיופוני אנגלי משנת 2004) ליצירה הקלאסית העצובה ביותר שנכתבה אי-פעם, יותר מקינת דידו של פרסל ויותר מן האדג'ו שבסימפוניה החמישית של מהלר.

על סמואל ברבר נוהגים לכתוב בלי סופרלטיבים. מילון הגרוב מכנה אותו "אחד המלחינים האמריקנים המכובדים והמושמעים ביותר באירופה ובאמריקות באמצע המאה העשרים. המבקר האמריקני רב ההשפעה אולין דאונס כתב אחרי ששמע את טוסקניני מנצח על האדג'ו: "ברבר הגיע כאן להישג המושלם ביותר שהוא מסוגל לו", מחמאה קצת קפוצת פה. לעומתו כתב מבקר אחר באותה עת כי "הקטע... מוליד קתארזיס ואינו מותיר עין אחת יבשה".

סמואל ברבר נולד בניו יורק והפגין יכולת הלחנה בגיל צעיר; הוא כתב אופרטה לליברית שכתבה המבשלת האירית שבבית הברברים בהיותו בן עשר. בשנת 1924 היה אחד מראשוני הנרשמים למכון קרטיס למוסיקה בפילדלפיה ומשסיים את לימודיו שם פיתח קריירה קצרה כבריטון. עד מהרה החל להלחין במרץ מוסיקה קולית וכלית וזו זכתה לתגובה אוהדת וזיכתה אותו בפרסים. סגנונו היה ונותר שמרני. דודו סידני הומר, מלחין שירי זמר, השפיע על חינוכו המוסיקלי של סמואל וכיוון שהדוד העריץ את המוסיקה הרומנטית האירופית של המאה התשע עשרה, לא ראה גם אחיינו סיבה להיפרד מן הטונאליות. גם שהיותו הארוכות בווינה לא הסיטו את לבו אל עבר שנברג ואילו אמריקניותו הילידית לא הסתה אותו לעבר אידיומי הג'אז או הבלוז.

בשנת 1936 הלחין ברבר רביעיית כלי קשת וזמן מה אחר כך נטל את פרקה השני, האטי, ותזמר אותו לידי אדג'ו עצמאי. בינואר 1938 שלח את הפרטיטורה לארטורו טוסקניני ומשקיבל אותה חזרה בלי כל הערה, נעלב. זמן קצר אחר כך קיבל ג'אן-קרלו מנוטי, עמיתו של ברבר ושותפו לחיים, הודעה מפתיעה מאת טוסקניני ובה המאסטרו מביע את כוונתו לבצע את היצירה בקרוב ומסביר כי החזרת הפרטיטורה הייתה דבר טבעי, שכן היא כבר נצורה בזכרונו. ואמנם, בנובמבר 1938 נוגנה היצירה על ידי תזמורת ה-NBC בניצוח טוסקניני באולפן הקלטות ברוקפלר סנטר באוזני מוזמנים, ולימים החליטה ועדה שהקלטה היסטורית זו חייבת להישמר לעולמי עד בספריית הקונגרס בושינגטון.

האדג'ו לכלי קשת מתחיל בנגינת שיר משורשר שקט ורצוף על ידי הכינורות הראשונים. המיתרים נמוכי המנעד נכנסים כעבור שתי תיבות ומשרים אווירת מתח ואי שקט ככל שהמנגינה מתחילה בטיפוס הדרגתי, כעולה במדרגות. טכניקת הסקוונצות, שבה רעיון מלודי קצר שב ומתנגן במודולציה עולה או יורדת היא טכניקה בסיסית עד בנאלית ומלחינים נמנעים מלעשות בה שימוש מופרז, והנה כאן ברבר בחר לבסס עליה יצירה שלמה והניסיון עלה יפה: מתח וריגוש נשמרים לכל אורכה. אחרי שיא היא דועכת ונמוגה חרישית, מתעוררת מחדש וכלה.

מי שהחליטו לנגן את האדג'ו של ברבר בפרומס ה-BBC אחרי אסון התאומים ידעו כי היצירה הושמעה ברדיו אחרי מות הנשיא רוזוולט, בטלוויזיה אחרי רצח קנדי ובבית העלמין בשעת הטמנת גופתו של אלברט איינשטיין. גם ברבר ידע על הפולחניות שזכתה בה יצירתו והוא התמרמר: "מדוע לא מנגנים דברים אחרים שלי?" ב-1967 עיבד ברבר את האדג'ו ליצירת מקהלתית מרשימה לא פחות מן הכלית, עם המילים המסיימות את המיסה הקתולית: "שה האלוהים, שנטלת עליך חטאי עולם, רחם עלינו ותן לנו שלום".

אולין דאונס, המבקר שהוזכר, ראה פשטות ברגעי השיא של האדג'ו, אך הבהיר כי הפשטות נחוצה: "יש לנו כאן מוסיקה כנה של מוסיקאי כן שאינו שואף לאפקט יומרני. אין הוא מתנהג כאותו סופר אשר בהיות לו ביד מילה פשוטה ופופולארית הוא רץ למילון כדי לדוג משם במקומה מילה ארוכה ומסובכת".

"אי-שם" מסיפור הפרברים ו"אני נטמעת בקלות" מקנדיד

כ-8 דקות

לאונרד (לני) ברנשטיין היה איש אהוב ובורך כשרונות: מנצח, פסנתרן, מלחין, פופולריזטור של מוסיקה, ראשון המנצחים חניכי ארצות הברית שזכה לתהילה בינלאומית. ברנשטיין הצעיר, יפה הבלורית והתואר, חניך הארוורד ומכון קרטיס, זכה לקנות את לבם של מורי ניצוח בעלי תפיסות וטמפרמנטים שונים, ומכל מלמדיו השכיל: מפריץ ריינר נטל את הדיוק והמשמעת, מדימטרי מיטרופולוס את הרגשיות וההבעתיות על הדוכן ומסרגיי קוסביצקי שאב את אהבת המוסיקה המודרנית.

שנתיים אחרי תום לימודיו בקרטיס (1943) הוצעה לברנשטיין משרת עוזר המנצח של הפילהרמונית ניו יורק, וכמו באגדות, לקראת קונצרט שעמד להשתדר מחוף לחוף, חלה ברונז וולטר וברנשטיין עלה לדוכן במקומו. התגובות מיהרו להמיר את מעמד לני מעוזר למנצח. מאמצע שנות הארבעים ועד אמצע שנות החמישים הירבה לנצח על תזמורות בארצות הברית ובאירופה ומשנת 1957 ועד 1969 התנוצץ כמנצח והמנהל המוסיקלי הקבוע של הפילהרמונית ניו יורק, שאת מספר מנוייה הצליח לשלש, לא במעט בזכות תוכנית טלוויזיה, שבה סיפר על יצירות קלאסיות, מלחיניהן וייחודן, ואפילו ילדים נמשכו לצפות בה. יכולותיו כפסנתרן פותחו בצעירותו בעזרת מורים כגֶבְהַרד וּוֶנְגֶרְוֶה ובמשך השנים הגיע לוורטואוזיות. הוא אהב לנצח על קונצרטי לפסנתר מעם המקלדת.

רומן חם היה בין ברנשטיין לבין הפילהרמונית של וינה והפילהרמונית הישראלית. על

הפילהרמונית "הארץ-ישראלית" ניצח כבר ב-1947 ומאז חזר אליה אינספור פעמים, כולל לחנוכת היכל התרבות ב-1957. ברנשטיין לימד מוסיקה בטנגלווד ובאוניברסיטאות ברנדייס ו-MIT.

גם לכשיועם זכר הכריזמה הברנשטיינית, יוותרו היצירות: לפסנתר, לקול ולפסנתר, למקהלה ולתזמורת, יצירות קאמריות, שלוש סימפוניות (ירמיה, עידן החרדה וקדיש) מיצג מוסיקלי-תיאטרלי-ריקודי (מיסה), בלטים, מוסיקה לסרט, שלוש אופרות ושמונה מחזות זמר. הבולטים בין אלה כמונן - האופרטה **קנדיד** (1956) והמחזמר **סיפור הפרברים** (1957). הלחנתו של ברנשטיין מתבססת על הפנמה מאסיבית של אלמנטים עממיים, במיוחד הרמוניות וקצבים הנהוגים בג'אז, שימוש תדיר ב-Blue notes*, בכי־טונליות** ובמשקלים מתחלפים, המחקים את מוסיקת הדיבור האמריקנית. רבות ממנגינותיו ליריות וזרועות אינטרוולים מרוחקים או אקורדים מוגדלים***. מוסיקה דרמטית רבה במיוחד הספיק ליצור בטרם נטל עליו את ניהול הפילהרמונית הניו יורקית. על קנדיד ועל סיפור הפרברים עבד במקביל ויש שירים שנועדו לאופרטה והגיעו למחזמר.

השיר "אי שם" ("Somewhere") מופיע במחזמר סיפור הפרברים פעמיים ותמימותו הבראשיתית מהפכת את משמעותה בסיום הטראגי: באמצע המחזמר טוני ומריה מקווים באמצעותו למפלט מן הסכסוך הבין-גזעי שכבר תבע מחיר דמים, ואילו בסוף, לנוכח גופת טוני אהובה, שנורה זה עתה ביד

"חבריה", מריה כבר יודעת שלא "אי-שם" אידילי לפנייה כי אם איחוד נצחי במוות.

אשר לאופרטה הקומית "קנדיד" תקצר היריעה מלמנות עלילותיה. נזכיר מקצת **זירותיה**: וסטפליה ובולגריה, פריס וקדיס, מונטווידאו ואלדוראדו, סורינאם וונציה; **דמויותיה**: ברון זונה, ברונית ובנה, פילוסוף וזקנה ו...קנדיד: ממזר, מחזר ומשורר; **ואלה אסונותיה**: אהבות וקנאות, אינקוויזיציה ורעש אדמה, מיתות ותחיות. תחת שכבות הפארסה והאי-גיון ניתן לזהות פלומס רציני ונחרץ של היוצרים עם עמדתו הבעייתית של לייבניץ כי "בהיות האל טוב, הרי שעולמנו הוא הטוב בעולמות האפשריים".

"אני נטמעת בקלות" הוא שירה של הדמות הקרויה "הגברת הזקנה". אחרי בריחת מקצת הגיבורים מפריס לקדיס היא מסבירה כמה קל לה להשיל את עֶבְרָיה. לא רק את המוסיקה חיבר כאן ברנשטיין, אלא גם את המילים ובשיתוף עם רעייתו פליסיה, השחקנית הצ'ילנית-אמריקנית. הפולניות הרובנאית של הורי לני מופיעה בטקסט לצד ההיספאניות של פליסיה מונטֶה-אַלֶנְרָה כהן. מבצעות עבר של השיר היו כריסטה לודוויג ופטי לופון והערב מושם גאום המהגרת הרב-מבטאית בפי סינתיה קלארי - בהחלט משהו העומד בקיטוב גמור עם השירים האחרים שתשיר.

*צלילים המונמכים בחצי טון או פחות.

ליצור אקורדים "מוקטנים".

**מינור ומז'ור בחיבור אחד.

***כמודגם בשלוש ההברות מריה באריה של טוני.

Somewhere

Lyrics: Stephen Sondheim

There's a place for us,
Somewhere - a place for us.
Peace and quiet and open air
Wait for us
Somewhere.

There's a time for us,
Someday - a time for us,
Time together with time to spare,
Time to learn, time to care,
Someday!

Somewhere
We'll find a new way of living,
We'll find a way of forgiving
Somewhere...

There's a place for us,
A time and place for us.
Hold my hand and
we're halfway there!
Hold my hand and I'll take you there
Somehow,
Some day,
Somewhere!

I Am Easily Assimilated

Lyrics: Leonard & Felicia
Montealegre Cohn Bernstein

I was not born in sunny Hispania,
My father came from Rovno Gubernya*.
But now I'm here, I'm dancing a tango;
Di dee di! Dee di dee di!
I am easily assimilated.
I am so easily assimilated.

I never learned a human language.
My father spoke a High Middle Polish.
In one half-hour I'm talking in Spanish:
Por favor! Toreador!
I am easily assimilated.
I am so easily assimilated.

It's easy, it's ever so easy!
I'm Spanish, I'm suddenly Spanish!
And you must be Spanish, too.
Do like the natives do.
These days you have to be
In the majority.

Mis labios rubi,
Dreiviertel Takt, mon très cher ami,
Oui ou, si si, ja ja ja, yes yes, da da.
Je ne sais quoi! **

Me muero, me sale una hernia! ***
A long way from Rovno Gubernya!

Mis/Tus labios rubi
Dos rosas que se abren a mi,
Conquistan mi corazon,
Y solo con
Una divina cancion
De mis/tus labios rubi! ****
Rubi! Rubi!
Hey

*פלך רובנו שבאוקראינה/פולין/ליטא הוא המקום
שממנו באו הורי לאונרד ברנשטיין.
**שפתי האדומות (ספרדית), מקצב 3/4 (גרמנית),
ידידי היקר מאוד (צרפתית), כן, כן ב-5 שפות.
אני לא יודעת מה (צרפתית).
***אני מתה, מתפרץ לי בקע (ספרדית).
****שפתייך האדומות, שני ורדים הנפתחים
אלי, כובשים את לבי, ורק בשיר אלוהי של
שפתייך האדומות.

תודה מיוחדת למלחין בני נגרי, שערך
את עיבודי התזמורת לשני שירי
ברנשטיין ולארבעת שירי גרשווין. נגרי
התבלט בסוף שנות השישים ובראשית
שנות השבעים כמי שהביא את
מוסיקת הנשמה הפופולארית מארצות
הברית אל הבימות בישראל. במיוחד
בלט הדבר בתוכניתה העשירית של
להקת חיל הים, "שירת הים", ובמחזמר
המצליח "אל תקרא לי שחור". מאז
1990 מר נגרי חי בלונדון.

הקאמרטת הישראלית ירושלים גאה לארח את
התזמורת הסימפונית של לוצרן לשני קונצרטים בישראל

The Israel Camerata Jerusalem is proud to host the
Luzerner Sinfonieorchester / Lucerne Symphony Orchestra
For two special concerts in Israel

LUZERNER
SINFONIEORCHESTER
LSO

מחירים
מיוחדים
עד 31.1.13
בלבד

מתיאס באמרט מנצח
סר ג'יימס גאלווי חליל

Matthias Bamert conductor
Sir James Galway flute

מנדלסון / רוי בלס אופ' 95
קרל סטמיץ / קונצרטו לחליל ולתזמורת בסול מז'ור
מוצרט / אנדנטה לחליל ולתזמורת ק. 315
ברהמס / סימפוניה מס' 4 במי מינור אופ' 98

Mendelssohn / Ruy Blas op. 95
Stamitz / Concerto for flute and orchestra in G Major
Mozart / Andante for flute and orchestra K. 315
Brahms / Symphony n.4 in e minor op. 98

ירושלים, אולם הנרי קראון
יום ג', 2.7.13 בשעה 20:00,
תל אביב, המשכן לאמנויות הבמה
יום ה', 4.7.13, בשעה 20:00

Jerusalem: Henry Crown Hall
Tuesday, July 2 2013 at 20:00
Tel Aviv Performing Arts Center
Thursday, July 4 2013 at 20:00

מחירי כרטיסים: באולם / 325 ש"ח, ביציע / 275 ש"ח
מחיר מיוחד למנוי הקאמרטת עד ה-31.1.13:
באולם / 175 ש"ח, ביציע / 145 ש"ח

Tickets Prices: Hall / NIS 325, Galleries / NIS 275
For Camerata subscribers special price until 31.1.13:
Hall / NIS 175, Galleries / NIS 145

THE TOUR WAS ENABLED WITH THE SPECIAL HELP OF

ביקור התזמורת בישראל באדיבות

הרעיון לכתוב אופרה ובמרכזה קבצן פיסח גורר עז המואשם ברצח צ'ץ במוחו של ג'ורג' גרשווין תוך קריאת הספר "פורגי" של דיבז הייורד בשנת 1926. עברו תשע שנים עד אשר הוצגה היצירה, ולא בבית אופרה אלא בתיאטרון ברודוויי. התקבלותה הייתה מאכזבת במקצת: 124 ההופעות לא כיסו את ההשקעה הראשונית.

במאמר מלפני שנה בעל הטור ג'ו נוקרה של הניו יורק טיימס טוען כי מספר הביצועים השונים ל-Summertime הוא 25,000. אפילו נשתרבו כאן אפס מיותר - אין כיום ספק כי "פורגי ובס" היא האופרה האמריקנית הגדולה של כל הזמנים. למרבה הצער לא נודע הדבר לג'ורג' גרשווין עצמו - הוא נפטר מגידול ממאיר בראשו שנתיים אחרי הבכורה ואופרתו הראשונה היא על כן גם האחרונה. שואל השואל ובצדק: "מי זוכר היום את האופרה הראשונה של ג'וזפה ורדי?"

צעדו של גרשווין היה מהפכני: הוא, היהודי הברוקליני, שהיה עד כה מלחינם של שירי זמר ועורר את סקרנותו של עולם המוסיקה ב-Rhapsody in Blue, הטיל לפתע את כל יוקרתו המקצועית לא על מופע וודוויל, אלא על אופרה, שהייתה אז האמנות האינטגרטיבית הגבוהה ביותר. והדבר המהפכני עוד יותר לעידן שבו לא הורשו שחורים לצפות עם לבנים במופעי "התרבות הגבוהה" הוא, כי התעקש ששחורים בלבד יגלמו את כל התפקידים. זמרי אופרה שחורים ומוסיקאים קלאסיים שחורים לא היו אז חזון נפרץ והוא ליקטם אחד לאחד.

רבים בציבור ראו בצעדו התקדמות אדירה בנתיב למיזוג הגזעים. לבנים ושחורים שיבחו את החוויה התיאטרלית ואת הדרך המקורית שבה שיקע גרשווין במוסיקה מקצבים אפרו-אמריקניים, טונליות בלוזיות ואפילו ספיריציז'אלס מקוריים שלו ולא "שאלים". המנצחת השחורה Eva Jessye שהייתה אחראית על ההפקה אמרה: "...הוא הכניס לאופרה דברים שנשמעים פשוט נכון, כמו האנשים שלנו." ג'ון רוזמונד ג'ונסון, מלחין שחור חשוב, כינה את "פורגי ובס" "אנדרטה למטרות התרבותיות של התרבות השחורה".*

ואולם, האופרה משכה גם אש, משני כיוונים: את הראשון מדגים יפה מבקר המוסיקה יוסי שיפמן, שמצא קטע ב-Dearborn Independent, עיתון שסובסד על ידי יצרן המכוניות האנטישמי הנרי פורד: "שימו לב לשיתוף הפעולה בין היהודים לכושים!" כותב פורד. "...את מקומם של שירים אמריקניים פופולאריים - ציוריים, רומנטיים ונקיים - תפסו שירים אפריקניים...היהודים קלטו את מוטיב הג'ונגל הזה...והחדירו [אותו] לתרבות האמריקנית, פעולה שהביאה להתדרדרות נוראה. היהודים ניתבו את דיבור הקופים, הצריחות, הזעקות והנחרות לתוך המוסיקה".

ומן הכיוון האחר, האפרו אמריקני, הייתה ההתמרמרות יצרית לא פחות: ב-1935, בעת ההעלאה הראשונה של האופרה בברודוויי הופיעה בליברית, ולא פעם אחת, המילה "nigger". תושבי Catfish Row, הפרבר המומצא (והדומה להחריד לדבר האמיתי) השתמשו בה כל הזמן בינם לבין עצמם ומובן

שהייתה חביבה על גזענים לבנים. בראשית שנות הארבעים, כאשר זכתה האופרה לתחייה מחודשת והחלה להפוך הצלחה קופתית, הכריזה ה"בס" המיועדת, אָטָה מוֹטָן המצוינת, כי היא מסרבת לבטא את המילה. איירה גרשווין, אחי המלחין וכותבם של רבים מן השירים, ישב עם דיבז הייורד (מחבר הספר המקורי ושותף בכתיבת הליברית) והמירו את המילה באלטרנטיבות מחוברות-הקשר: בז, עורב, מותק, פראיר, טמבל. בשנות הששים ובראשית שנות השבעים, בעידן מאבקם של השחורים לשוויון זכויות, הייתה הביקורת סרקסטית עוד יותר, בבחינת "מי הוא הגרשווין הזה שיתאר אותנו כמוכי סמים, מהירי חימה ופרימיטיביים?" רק משצמחו דורות של בורגנות שחורה מצליחה ובוטחת והפקות מאוחרות החזירו לאופרה קטעים חשובים ה"מעגלים" את הדמויות ומרחיקים את המוסיקה מן ה"ברודווייז" שנכפתה עליה בהפקות הראשונות, זכתה להוקרה מחודשת ובשלה מן הראשונה.

בעל הטור ג'ו נוסרה שהוזכר לעיל מעיד כי נכח באחרונה בהצגה של "פורגי ובס" וקבוצת נשים שחורות ישבה לפניו והתענגה ביותר. בהפסקה פתח איתן בשיחה ושאל אם הן זוכרות את הזמן שבו ראו רבים ב"פורגי ובס" מעין חזרה לפטרונות של "אוהל הדוד תום". "כן", אמרה אחת הנשים "זה היה כשאני הייתי צעירה". "ובמה זה שונה היום?" שאל נוסרה. "בכל" ענתה האישה.

*ביטוייו הוא Negro art, שהיה הביטוי השגור אז למה שהיינו מכנים היום Afro-American art.

It Ain't Necessarily So*
Lyrics by Ira Gershwin

It ain't necessarily so,
It ain't necessarily so,
The t'ings dat yo' li'ble (liable)
To read in de Bible,
It ain't necessarily so.

Li'l David was small, but oh my!
Li'l David was small, but oh my!
He fought Big Goliath,
Who lay down an' dieth!
Li'l David was small, but oh my!

Oh Jonah, he lived in de whale,
Oh Jonah, he lived in de whale,
Fo' he made his home in
Dat fish's abdomen!
Oh Jonah, he lived in de whale.

Li'l Moses was found in a stream.
Li'l Moses was found in a stream.
He floated on water,
Till ol' Pharaoh's daughter,
She fished him - she said -
From dat stream!

Wadoo, wadoo, zim bam boddle-oo,
Hoodle ah da wa da,
Scatty wah !

Well, it ain't necessarily so,
Dey tells all you chillun (children)
De debble's a villun,
(the devil's a villain)
But it ain't necessarily so!

To get into Hebben (heaven),
Don' snap for a sebben (seven)!
Live clean ! Don' have no fault!
Oh, I takes dat gospel,
Whenever it's pos'ble,
But wid a grain of salt!

Methus'lah lived
Nine hundred years,
Methus'lah lived
Nine hundred years,
But who calls dat livin',
When no gal will give in
To no man what is
Nine hundred years?

I'm preachin' dis sermon to show,
It ain't nece-ain't nece-
Ain't nece-ain't nece-
Ain't necessarily... so!

*שירו של Sportin' Life. כדי להבין מנין נטל גרשווין את
הלחן שבעזרתו פוֹשֵׁר הסמים החלקלק מלגלג על ספר
הספרים, די להיזכר בסדרת המנגינות ששרים העולים
לתורה בכל בית כנסת אשכנזי לפני הקריאה ואחריה
וסביב קריאת ההפטרה.

Summertime*

Lyrics by DuBose Heyward

Summertime, an' the livin' is easy,
Fish are jumpin'
And the cotton is high.
Oh, yo' daddy's rich
An' yo' ma is good lookin',
So, hush little baby, don' you cry...

One of these mornin's
You're goin' to rise up singin',
Then you'll spread yo' wings,
And you'll take the sky...
But 'till that mornin'
There's a-nuttin' can harm you,
With Daddy and Mammy
Standin' by...

* שיר ערש המושר מפי אם צעירה בתחילת האופרה
וחוזר עוד שלוש פעמים כלייטמוטיף של חיים (מול
המוות האורב).

I Loves You Porgy*

Lyrics by Ira Gershwin

I want(s) to stay here,
But I ain't worthy,
You is [are] too decent
To understand'.

For when I see him,
He hypnotize[s] me,
When he take hol'[d] of me
With his hot han'[ds].

Someday I know
He's comin' back to call me,
He's goin' to handle me
An' hol' me so.
It's goin' to be like dying, Porgy,
Deep inside me,
But when he calls,
I know I[ll] have to go.

I love(s) you, Porgy,
Don't let him take me,
Don't let him handle me,
An' drive me mad.

If you can keep me,
I want(s) to stay here
Wid you forever,
An' I'd be glad.

I love(s) you, Porgy,
Don't let him take me,
Don't let him handle me
Wid his hot han'.

If you can keep me,
I want(s) to stay here
Wid you forever.
I got my man!

* השיר, מפי בס, מאוחר באופרה משלושת השירים
האחרים. בדברה על מי שיבוא לקחתה, היא מתכוונת
לקראון, המטיל את חתתו על השכונה בכלל ועליה בפרט.

My Man's Gone Now*

Lyrics by DuBose Heyward

My man's gone now!
Ain't no use a listenin'
For his tired footsteps,
Climbin' up the stairs.

Ole man sorrow's
Come to keep me comp'ny,
Whisperin' beside me,
When I say my prayers.

Ain't that I min' workin':
Work an' me is travelers
Journeyin' togeder
To the promised land.

But old man sorrow
Marchin' all de way wid me
Tellin' me I'm ol' now,
Since I lose my man.

Ole man sorrow
Sittin' by de firplace
Lyin' all night long
By me in de bed.

Tellin' me de same thing,
Mornin' noon an' eb'nin'
That I'm all alone now,
Since my man is dead.

* אריה מפי סרינה, אלמנת רובינס, שנקטל זה עתה על
ידי קראון בקטטה סביב משחק קלפים.

I Like to be in America

SEASON
29
2012
2013

Stanley Sperber conductor
Cynthia Clarey mezzo soprano

- **Aaron Copland**
Hoedown from the symphonic suite
Rodeo
Appalachian Spring
Four songs from the second set of
Old American Songs

Intermission
- **Samuel Barber**
Adagio for strings
- **Leonard Bernstein**
Somewhere from West Side Story
I am Easily Assimilated from Candide
- **George Gershwin**
Four songs from Porgy and Bess

All songs of the second half were
arranged by Benny Nagari

Ashdod / Performing Arts Center
Saturday, Jan. 12 2013 at 20:30

Karmiel / Performing Arts Center
Sunday, Jan. 13 2013 at 20:30

Jerusalem / Henry Crown Hall
Tuesday, Jan. 15 2013 at 20:00

Ashkelon / Performing Arts Center
Thursday, Jan. 17 2013 at 20:00

Tel Aviv / Tel Aviv Museum of Art
Saturday, Jan. 19 2013 at 20:00

Program Notes: Benny Hendel **Design:** Hagit Maimon

The Israel Camerata Jerusalem

Music Director and Founder: **Avner Biron**

Composer in Residence: **Josef Bardanashvili**

The musicians

*principal player **assistant principal

1st Violin

Arnold Kobiliansky*
Natalie Sher*
Carmela Leiman**
Michael Boyaner
Pavel Galaganov
Sophia Kirsanova
Roman Yusupov

2nd Violin

Étienne Meneri*
Eduard Reznik**
Michael Kontsevich
Zina Levin
Keren Lipker

Viola

Michael Plaskov*
Doron Alperin
Boris Rimmer
Andrei Shapelnikov
Michael Yavker

Cello

Yefim Eisenstadt*
Marina Katz*
Zvi Orleansky*
Alexander Sinelnikov**

Bass

Dmitri Rozenzweig*
Genadi Litvin

Flute

Esti Rofé*

Oboe

Muki Zohar*
Ori Meiraz

Bassoon

Mauricio Paez*
Kristijonas Grigas

French Horn

Alon Reuven*
Adrian Aroyo Solis

Trumpet

Marat Gurevich

Guest musicians: Ilya Schwartz, Semion Ositiansky, clarinet; Yaron Hering, trombone; Karen Phenpimon–Zehavi, percussion & timpani; Tali Glaser, harp; Yoni Farhi, piano

Board of Directors and Members of Association

*Member of the board

Prof. Ruth Arnon*, Chairman
Jacob Aizner*
Dr. Hanan Alon

Shimshon Arad
Prof. Avi Ben Basat
Robert Drake

Izaak Elron*
Eli Eyal
Prof. Menachem Fisch*

Prof. Benny Geiger*
Yair Green*
Prof. Moshe Hadani*
Prof. Uri Karshon

Nissim Levy
Baruch Shalev*
Moshe Vidman*
Sara Zelkind

Administration

General Manager: Ben–Zion Shira
Administrative Manager: Michael Kontsevich
Producer and Librarian: Abigail Sandler

Marketing Manager: Ittai Shickman
Sales: Dagan Feder
Secretary: Claire Yinon

Stage Manager: Valery Aksyonov
Legal Advisor: Adv. Ami Folman
Accountant: Sarit Yitshaki

Office: 13 HaHagana St. (HaGiv'a HaTsarfatit) Jerusalem | Tel: +972-2-5020503 Fax: +972-2-5020504

Internet: www.jcamerata.com | Email: info@jcamerata.com

The Orchestra is supported by: The Ministry of Culture and Sport | The Municipality of Jerusalem
The Marc Rich Foundation | and by the generous support of various donors.

SEASON 29 2012
2013

THE ISRAEL CAMERATA JERUSALEM
MUSIC DIRECTOR: AVNER BIRON

I LIKE TO BE IN AMERICA